

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота

з китайської філології

на тему:

**СТРУКТУРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РИТОРИЧНОГО
ПИТАННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ**

Студента групи Пкит 10-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Анісімовця Владислав Ігоровича

Науковий керівник:

викл. Самаркіна А.О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	5
1.1.Риторичне питання в сучасному мовознавстві.....	5
1.2.Специфіка риторичного питання в сучасній китайській мові.....	7
Висновки до Розділу 1	10
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	11
2.1. Структурні особливості риторичного питання в китайській мові.....	11
2.2. Функціональні особливості риторичного питання в китайській мові.....	18
Висновки до Розділу 2	19
ВИСНОВКИ	21
论文摘要.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню структурним та функціональним особливостям риторичного питання в китайській мові.

Риторичне запитання – це стилістична фігура в формі запитання, яка не потребує відповіді. Вживається для привернення уваги до певного явища, події. Відзначається великим зарядом експресії, тому широко вживається в усіх стилях мовлення.

Китайська мова доволі багата на виразність та витонченість художніх засобів та прийомів мовлення. Звідси зумовлюється вивчення риторичного питання в китайській мові, як стилістичної фігури мовлення для розширення своїх навичок володіння та опанування китайської мови.

Актуальність теми роботи полягає в її спрямованості на вивчення риторичного питання в китайській мові. Актуальність теми дослідження підсилюється ще й необхідністю вивчення конкретних випадків застосування різновидів риторичного питання в китайській мові.

Метою роботи є дослідити риторичне питання та аспекти його вживання в китайській мові

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- розглянути наукову літературу
- уточнити специфіку риторичного питання в китайській мові;
- визначити у китайській мові

Об'єкт дослідження – риторичне питання в китайській мові.

Предмет дослідження – різновиди риторичного питання в китайській мові, його будова.

Матеріали дослідження складають наукові статті, книжки та дослідження західних, українських та китайських дослідників, що ґрунтуються на дослідженні риторичного

питання в сучасному мовознавстві, риторичного питання в китайській мові та посібники з граматики, зокрема граматики китайської мови.

Специфіка теми та завдання дослідження зумовила до використання таких **методів дослідження**, як: індукція, синтез, аналіз та зіставний метод.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування під час укладання методичних матеріалів до навчальних дисциплін: “Китайська мова”, “Стилістика китайської мови”, “Теоретична граматика китайської мови” .

Структура. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та анотації китайською мовою. Загальний обсяг роботи – 23 сторінки, використаних джерел –14.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Риторичне питання в сучасному мовознавстві

Риторичне питання – це тема у загальній лінгвістиці, що існує між двох наук: граматиці та риториці. З давніх часів, а саме з епохи Стародавніх Греції та Риму, риторичне питання розглядалося, як один із різновидів риторичних фігур. **Риторичні фігури** – у вузькому значенні – фігури мовлення, побудовані на словесних зворотах, що мають характер умовного діалогу: риторичні запитання, заперечення, звертання, оклик. В широкому значенні риторичні фігури це синонім до понять фігури мови, стилістичні фігури — засіб підсилення емоційної впливовості художньої та ораторської мови, побудований із застосуванням синтаксичних конструкцій, відмінних від звичайного порядку слів для конкретної мови. Стилiстичні фігури включають тропи і власне стилістичні фігури. (І. К. Білодід 1977, т.8)

Серед відомих дослідників риторичних фігур, зокрема риторичного питання, цього періоду були: грецькі філософи Арістотель і Сократ, римські оратори Цицерон та Квінтіліан. Арістотель у своїй роботі «Риторика» розглядав риторичне питання, як прийом переконання аудиторії. Сократ використовував риторичне запитання в своєму Сократівському діалозі – методу філософського дослідження та навчання, що використовується для стимулювання критичного мислення та вивчення фундаментальних питань через запитання та відповіді. Їхні римські колеги розглядали, як базовий практичний інструмент для ораторської діяльності. А Квінтіліан у своїй роботі «*Institutio Oratoria*» виклав детальний опис риторичного питання, як інструмента оратора.

Відомим риторичним питанням є вислів з Нового Завіту «**Quid est veritas?**», знамените риторичне питання Понтія Пилата:

Сказав же до Нього Пилат: „Так Ти Цар?“ Ісус відповів: „Сам ти кажеш, що Цар Я. Я на те народився, і на те прийшов у світ, щоб засвідчити

правду. / Кожен, хто з правди, той чує Мій голос“. Говорить до Нього Пилат: „**Що є правда?**“ І сказавши оце, до юдеїв знов вийшов, та й каже до них: „Не знаходжу Я в Ньому провини ніякої. (в пер. М. Огієнка, 1988)

В цьому уривку можна простежити, як конкретне риторичне питання використовується для емоційного підсилення художнього тексту. Не дивно, адже автор Євангелії був сучасником Квінтіліана.

У Середньовіччя дослідження риторичного питання проводилось переважно у релігійних текстах, зверталась увага на те, як риторичне питання може підсилювати значимість та високість тексту. Окрема увага приділялась тому, як священнослужителі можуть використовувати цю стилістичну фігуру у своїх проповідях перед паствою. Зокрема серед дослідників були такі богослови та релігійні діячі, як Тома Аквінський, Августин Блаженний.

У добу Відродження риторичне питання стає не лише засобом для привернення уваги, чи спонукання автором читача чи аудиторії до роздумів, а й красивою стилістичною прикрасою, як в усній мові, так і в літературі, театральних виставах. Дослідженням риторичного питання у такій парадигмі займався Еразм Роттердамський.

Але у всі ці епохи дослідження риторичного питання було сконцентровано на риторичній частині, а граматична сторона оминалась. Глибокі дослідження риторичного питання у сфері синтаксису з'явилися уже в ХХ ст. Відомим дослідником є Фредерік Дж. Ньюмейер, який досліджував риторичне питання у площині синтаксису. Лоуренс Перельман разом із Люсі Ольбрехтс-Титекою досліджували риторичне питання, як спосіб ефективної аргументації при побудові тексту чи промови.

У вітчизняному мовознавстві дослідженням риторичного питання займалися Олександр Потебня, Іван Вихованець, Олександр Пономарів. Зокрема Олександр Опанасович дає таке визначення риторичному питанню:

Риторичне запитання – це стилістична фігура в формі запитання, яка не потребує відповіді. Вживається для привернення уваги до певного явища, події. Відзначається великим зарядом експресії, тому широко вживається в усіх стилях мовлення.

Наприклад:

Хто може випити Дніпро,
Хто властен виплескати море,
Хто наше золото-серебро
Плугами переоре,
Хто серця чистого добро
Злобою чорною поборе?
(М.Т. Рильський)

У даному уривку, кожен рядок є риторичним питанням, яке адресоване читачеві та спонукає його до роздумів. (Пономарів, 2000, с. 241)

З поданої вище інформації ми можемо окреслити основні характеристики риторичного питання:

- **Відсутність потреби у відповіді:** відповідь на риторичне запитання зазвичай очевидна або вже відома. Наприклад, "Хто не хоче бути щасливим?";
- **Емоційний вплив:** риторичні питання часто використовуються для вираження емоцій, таких як здивування, сарказм, обурення, або для створення драматичного ефекту. Наприклад, "Скільки ще це буде тривати?";
- **Підкреслення очевидної істини:** Такі питання можуть використовуватися для підкреслення загальновідомих або очевидних істин. Наприклад, "Хіба ми не всі прагнемо миру?»;
- **Заклик до роздумів:** Вони можуть бути використані для стимулювання роздумів або привернення уваги до певної теми. Наприклад, "Що ми робимо для збереження нашої планети?»;

Отже, **риторичне питання в загальному мовознавстві** — це стилістичний прийом, за допомогою якого ставиться питання, що не потребує відповіді. Мета такого питання — підкреслити або акцентувати певну думку, викликати емоції або змусити аудиторію задуматися над темою. Дослідження його, як фігури мови та його природи почалось ще з античності і продовжується, аж до сьогодення.

1.2 Специфіка риторичного питання в сучасній китайській мові.

У китайському мовознавстві активне дослідження риторичного питання почалося у першій половині ХХ ст. Чень Ван Дао(1932) у своїй роботі включив риторичне питання до риторичних засобів. Його наступники зпропонували новий більш широкий погляд на цю проблему. Чжа Чжи Гун(1951) у своїй роботі окреслив риторичні запитання, як «такі, що немає сумніву». Його колега Ді Шен Шу(1952) запропонував поділити усі речення питальною інтонацією на 5 різновидів:

- Питання до підмету
- Питання з відповіддю «так/ні»
- Альтернативні питання
- Питання з повторами(подвоєнням)
- Риторичні питання

Це стало основою для більшості підручників та книжок з китайської граматики і сьогодні. Через це деякі підручники з риторики лише розглядають звичайні запитання і не включають риторичні запитання; здається, що риторичні запитання повинні

належати до граматики. Насправді риторичні запитання пов'язані як з риторикою, так і з граматику, але вони не належать ні до риторики, ні до граматики, а належать до семантики. Семантика стосується значення мови і вивчає зв'язок між знаками та об'єктивними речами. Речення як особливий вид знаків має дуже складний зв'язок з об'єктивними речами, і різні типи речень мають різні характеристики. Риторичне запитання є запитальним реченням, у якому форма і значення протилежні: позитивна форма виражає негативне значення, а негативна форма - позитивне значення. Ця особливість риторичних запитань визначає їх місце в системі вивчення мови: риторичні запитання належать до семантичної категорії. Однак через те, що традиційна семантика зосереджена на вивченні значення слів і відкидає вивчення значення речень, граматики, щоб підвищити свою практичність, вивчає значення речень у процесі дослідження їхньої граматичної структури. Наприклад, дослідження тону речень та їхнього призначення (тобто ствердження, запитання, накази, вигуки) фактично є дослідженням значення речень.

З точки зору семантики запитань, риторичні запитання є лише одним з видів запитань. Їм протиставляються "прямі запитання" і "припущення". Чжан Цзін у своїй книзі "Проблеми китайської граматики" (1987) поділив запитальні речення за семантикою на три види: прямі запитання, риторичні запитання, припущення. Прямі запитання - це запитання з сумнівом, які прямо ставлять питання; риторичні запитання - це запитання без сумніву, які ставлять питання опосередковано; припущення знаходяться між вірою і сумнівом, тобто напівзапитання-напіввідповідь. Ось кілька прикладів взятих нами зі матеріалів про розвиток наукової думки щодо риторичного питання в китайській мові:

- 1.这不是呆气的表现吗? - Хіба це не прояв дурості?
- 2.这张传单是谁写的? - Хто написав цей аркуш?
- 3.你是董昆同志吧? - Ви, мабуть, товариш Донг Кунь? (关于反问句 «论文发表»)

Перше питання – це пряме запитання, яке ставить щось під сумнів. Друге питання – це риторичне. А третє – це припущення.

Через те, що люди не розуміють наукового статусу риторичних запитань, вони сприймають їх як особливий вид граматичних конструкцій і намагаються знайти граматичні ознаки риторичних запитань, але не знаходять. Якщо, так сказати, то риторичне запитання пов'язане з граматику китайської мови, адже воно будується за правилами китайського синтаксису. З іншого боку риторичне запитання є елементом риторики і її невід'ємним інструментом. Риторичне питання можна пов'язувати з цими двома напрямками лінгвістики, але слід не ототожнювати, тим більше не надаючи йому концепту окремої граматичної категорії. Найкращим буде

досліджувати його саме з точки семантики(контексту закладеного в нього) та функцій(використання його у літературній та живій мові).

У китайській мові багато чого залежить від контексту. Тому багато форм питальних речень можуть бути риторичними. Все залежить від того, як за змістом питання вживається у конкретній ситуації.

Звідси ми можемо поділити риторичне питання на 5 типів.

1. Утворене зі звичайного питання, яке набуває риторичності в конкретній ситуації. Наприклад:

天哪！都几点了？张医生怎么还不来？他在干吗？ - О боже! Котра година? Як лікар Чжан ще не прийшов? Чим він займається? (Turturici A, 2022)

2. Риторичне питання, де питання у основі питання стоїть стверджувальне або заперечне твердження, що висвітлює протилежне значення Наприклад:

контекст – двоє друзів сперечаються, щодо грошей, що вони знайшли на дорозі. Один аргументує, те що він їх першим побачив, інший відповідає йому риторичним питанням;

你说这些钱是你的，上面写着你的名字吗？ - Ти кажеш, що гроші твої, але чи написано на них твоє ім'я?(Turturici A, 2022)

3. Риторичне питання побудоване на основі альтернативного питання за схемою «твердження-заперечення» Наприклад:

我的一个学生才九岁就会说一点中文，你说，这个小孩子聪明不聪明？ - моему учневі лише 9 років, а він вже трішки говорить китайською. Скажи мені, чи розумна це дитина чи ні? (Turturici A, 2022)

4. Риторичне питання утворене за допомогою вставної конструкції 不是...吗. Наприклад:

ситуація – молодша сестра сказала старшій, що наступного дня їй потрібно встати о 6 ранку, щоб встигнути на автобус о 7.30 ранку. Вже настала 7 година ранку, а молодша сестра все ще спить;
妈，妹妹不是说要六点起床吗？现在已经七点了，她不是要坐七点半的公共

汽车吗? - Мамо, а моя сестра мені не говорила, що їй потрібно вставати о 6? Зараз вже 7, а вона їй не треба сідати на автобус о 7.30?

5. Риторичне питання утворене за допомогою вставних конструкцій (可不是吗, 何必/何苦, 难道。。。吗, 怎么, 什么) та питальних займенників/прийменників. Наприклад:

我怎么会骗你? – Як я міг тебе надурити? (Teng, 2016, с.303)

У підсумку, риторичні запитання у китайській мові не є безпосереднім об'єктом дослідження граматики і прагматики, оскільки вони належать до семантики. Вони не мають спеціальної граматичної форми і можуть бути в різних структурних типах запитань: специфічних, з відповіддю «так/ні» або альтернативних. У комунікації риторичні запитання служать засобом вираження непрямого твердження або заперечення, а також можуть функціонувати як засіб постановки або констатації питання.

Висновки до першого розділу

Впродовж розвитку лінгвістичної науки, тема риторичного питання розвивалась. В античні та середньовічні часи це було здебільшого дослідження риторичного питання, як засобу риторики та мовлення. З часом, а саме з кінця XIX ст. дослідники почали розглядати його у площині граматики, прагматики, стилістики та синтаксису, а не лишень риторики. Загальними характеристиками риторичного питання є: **відсутність потреби у відповіді, емоційний вплив, підкреслення очевидної істини, заклик до роздумів.** У китайській мові риторичне питання існує більше в просторі семантики та прагматики, а ніж звичної для європейських шкіл лінгвістики – граматики та синтаксису. Хоча китайські дослідники не оминають, того факту, що риторичне питання тісно пов'язане з цими аспектами мовами. У китайського риторичного питання є 5 видів, які можна окреслити за їх функціоналом та побудовою.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РИТОРИЧНОГО ПИТАННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Структурні особливості риторичного питання в китайській мові

У цьому розділі ми продовжимо і ширше розкриємо тему побудови риторичних питань у китайській мові. Як ми вже раніше згадували, риторичне питання можна поділити на 5 типів: утворене зі звичайного питання, яке набуває риторичності в конкретній ситуації; риторичне питання, де питання у основі питання стоїть стверджувальне або заперечне твердження; риторичне питання побудоване на основі альтернативного питання за схемою «твердження-заперечення»; риторичне питання утворене за допомогою вставної конструкції 不是。 . . . . 吗; риторичне питання утворене за допомогою вставних конструкцій (可不是吗 , 何必/何苦, 难道。 . . . 吗 , 怎么 , 什么) та питальних займенників/прийменників. Останній тип має багато різновидів. Риторичні запитання у китайській мові не є безпосереднім об'єктом дослідження граматики і прагматики. Вони не мають спеціальної граматичної форми і можуть бути в різних структурних типах запитань: специфічних, з відповіддю «так/ні» або альтернативних.

Першим типом є речення утворенні зі звичайного питання.

Наприклад:

张: 哎呀! 都几点了? 小王怎么还不来?

李: 谁知道! / 你问我, 我问谁? 我怎么知道?

Чжан: Ай-яй! Котра година? Сяо Ван ще не прийшов?

Лі: Хто знає? Ти мене питаєш, а кого мені спитати? (Teng, 2016, с.298)

Тут 都几点了 та 我问谁 виступають риторичними запитаннями. У таких типах риторичного запитання питальний прийменник 谁 "хто?" використовується у зв'язці "займенник+дієслово+谁". 谁 та займенник можуть мінятися місцями. Прикладом сталої фрази є

"谁让你" - хто змушує тебе/хто тобі каже, щось робити:

我找不到我的钥匙了。

Я не можу знайти свій ключ від дверей.

谁让你不放在包里?

Хто тобі заважав покласти його до кишені(дослівно: хто сказав тобі не класти його до кишені)?

Другим типом риторичного запитання є **речення, що побудовані на твердженні або запереченні**. У таких реченнях йде ствердне твердження, а потім друга частина із запереченням, або навпаки. Метою нашого висловлювання є те, що коли ми хочемо підкреслити негативну конотацію, ми використовуємо ствердну форму, а коли нам потрібно підкреслити позитивну конотацію - заперечну форму.

Приклад:

Пан Май хоче придбати нове авто, але пані Май відмовляє йому в покупці.

王女士: 谁不想买这辆车呢?不过,咱们有这个钱吗?

Хто б не хотів би купити таке авто? Але чи є в нас гроші?(Turturici A, 2022)

Тут у першій частині використано заперечну форму, щоб підкреслити ствердну конотацію - грошей і справді нема

Двоє хлопців сперечаються через дівчину

你说她是你的女朋友、她的脸上写着你的名字吗?

Ти кажеш, що він твоя дівчина, а ім'я твоє у неї на лиці написано?

В цьому випадку, у першій частині використано ствердну форму, щоб підкреслити негативну конотацію - дівчина не належить нікому із хлопців. (Teng, 2016, с.298)

Третім типом є **риторичне питання побудоване на основі альтернативного питання за схемою «твердження-заперечення»**. У таких питаннях часто використовуються словосполучення «你说», «你想一想». Приклад:

毛老师: 你今天为什么看起来这么生气?

Професор Мао: Чому ви сьогодні виглядаєте злим?

图蒙多: 中文考试又不及格, 这是第三次了, 你说, 我气不气?

Тху Мен Дуо: Я не склав тест, це вже втретє, ви кажете злий я чи ні? (Turturici A, 2022)

Четвертим типом риторичного питання є **питання утворене за допомогою вставної конструкції 不是……吗**. Описує думку автора, коли його попередні знання не

узгоджуються з поточною ситуацією. Зазвичай після таких речень йдуть запитання з 为什么 та 怎么 . Приклад:

昨天我看到安娜跟王先生一起去看电影。

安娜不是已经有男朋友了吗？

Вчора я бачив як Анна йшла разом із паном Ваном дивитися фільм.

А хіба у Анни вже немає хлопець? (Факт: хлопець є). (Teng, 2016, с.299)

Часто коли мовець хоче підсилити, що його думка не сумісна з існуючою ситуацією, то він висуває пропозицію після такого риторичного питання. Приклад:

(Контекст: Чжан побачив оголошення про кастинг на співочий конкурс, він пропонує своєму другові прийняти участь, адже вірить, що Ван вміє співати)

张：你歌不是唱得很好吗？（=你唱歌得不是很好吗？）你去报名参加比赛吧！

Чжан: А ти ж наче співаєш доволі добре? Запишись на участь у конкурсі! (Teng, 2016, с.299)

Ми можемо виокремити щонайменше 5 підвидів даного типу риторичного питання в китайській мові:

1) коли 是 виступає у ролі головного дієслова, тоді воно не повторюється:

(Контекст: пан Чжан здивований, що його наречена не запросила її найкращу подругу на їх весілля)

张：为什么？你们两个不是最好的朋友吗？

Чжан: Чому? Ви двоє хіба не найкращі подруги? (Teng, 2016, с.300)

2) додавання прислівників 也 та 都 коли основним дієсловом у реченні є

是, то конструкція матиме такий вигляд – 不也/都是.....吗:

(Контекст: Хоча і Сяо Ван, і Сяо Чжан обоє найкращі друзі Сяо Лі, він сказав, що на день народження запросить лише Сяо Вана)

妈妈：怎么不请小张呢？他不也是你的好朋友吗？

爸爸：我也觉得奇怪，他们两个都是你们的好朋友吗？

Мама: Як це так не запросиш Сяо Чжана? Він хіба не твій хороший друг?

Тато: Я вважаю це дивним, хіба вони обоє не твої хороші друзі?

(Teng, 2016, с.300)

3) додавання прислівників 也 та 都 коли основним дієсловом у реченні не є 是, то конструкція матиме такий вигляд – 不是也/都.....吗:

(Контекст: батьки здивовані, тим що Сяо Лі запросив обох друзів, але прийшов лише Сяо Чжан) (Teng, 2016, с.300)

妈妈：你不是也请了小王吗？为什么只有小张来了呢？

爸爸：我也奇怪，他们两个你不是都请了吗？

Мама: Ти хіба й не Сяо Вана також запрошував? Чому прийшов лише Сяо Чжан?

Тато: Мені також це здається дивним, хіба ти їх обох запрошував? (Teng, 2016, с.300)

Варто зауважити, що в залежності від того де стоять прислівники 也 та 都 у реченні залежить, чи це буде риторичним питанням, чи простим питанням із запереченням. Порівняймо:

(Контекст: Анна знає, обидві книжки на полиці належать Чжану, але коли він йде, то забирає з собою лише книжку з англійської, а не китайської)

那本中文书不也是你的吗？你怎么只带那本英文的，不带那本呢？

А хіба та китайська книжка не твоя? Як ти взяв лише англійську і не взяв китайську? – в даному випадку ми маємо справу з риторичним питанням.

(Контекст: У кімнаті Сяо Лань висять двоє курток, Анна знає, що зелена куртка належить її сестрі, тому припускає, що синя – Лань. Але сестра бере обидві куртки)

那件`蓝色的大衣也不是你的吗? 这件蓝色的大衣不是你的吗? – тут питальне речення із запереченням, що окреслює припущення Анни. (Teng, 2016, с.300)

4) Коли у питанні 是 є основним дієсловом, а ми додаємо прислівник 就, то форма риторичного запитання буде такою – 不就是……吗? :

(Контекст: Пан Ван шукає сьогоднішню газету, а його жінка каже, що вона в його руці)

你手上拿的不就是今天的报纸吗? А хіба сьогоднішня газета вже не в твоїх руках? (Teng, 2016, с.301)

5) Коли у питанні 是 не є основним дієсловом, а ми додаємо прислівник 就, то форма риторичного запитання скорочується до 不就……吗? :

要是你昨天就把功课写完, 现在不就轻松了吗?

Якби ти зробив домашнє завдання вчора, то хіба сьогодні не відпочивав би?
(Teng, 2016, с.301)

Останнім типом є **риторичне питання утворене за допомогою вставних конструкцій та питальних займенників/прийменників**. Він має доволі багато різновидів, тому розглянемо найбільш поширені.

难道……吗. Ця конструкція вживається, коли ми хочемо розтлумачити ситуацію довколо мовця за допомогою риторичного питання. Підмет може стояти, як перед так і між **难道……吗**. Наприклад:

(Контекст: жінка намагається прочитати газетну статтю, її чоловік стоїть позаду і починає вголос читати заголовки)

别再念了, 行不行? 难道我不认识字吗? Ти перестанеш читати чи ні? Ти хочеш сказати, що я не знаю ієрогліфів?

(Контекст: Анна ділиться зі своєю подругою Сяо Лань, що пан Ван надсилає їй квіти та дзвонить з того моменту, як вони перетнулись на вечірці)

安娜: 他又给我送花, 又给我打电话, 他难道想追我吗?

小兰: 这么明显的事, 你还有问吗? 难道你自己还看不出来吗?

Анна: Він мені і квіти дарує, і дзвонить, чи може це бути, що він мене хоче переконати?

Сяо Лань: Це така очевидна річ, що тобі треба задаватись питанням? Ти справді кажеш, що саме ще все не зрозуміла? (Teng, 2016, с.)

哪里. Зазвичай цей прийменник означає «де», але у риторичному питанні він використовується для позначення негативної конотації у значенні «та де там». Наприклад:

妈妈: 你要出门了? 别忘带雨伞。

女儿: 今天天气这么好, 哪里需要带雨伞?

Мама: Ти вже вийшла з дому? Не забудь взяти парасольку.

Дочка: Сьогодні така гарна погода, куди там потрібна парасолька?

(Teng, 2016, с.303)

怎么会. 怎么 також може використовуватися в риторичному питанні для вираження негативної конотації. Але не завжди при перекладі, можна буде знайти чіткий відповідник такому реченню. Наприклад:

张: 你说的都是真吗? Чи все що ти сказав правда?

王: 我怎么会骗你呢? Як я можу тобі казати неправду?

(Teng, 2016, с.303)

可不是吗. «А хіба не так може бути?» - дуже часто вживана у розмовній мові конструкція для схвалення чого-небудь:

王: 这几天的天气真热得受不了! Погода цими днями справді нестерпна!

李: 可不是吗! А хіба не так може бути! (І не кажи)

(Teng, 2016, с.302)

何必 та 何苦. 何必 перекладається, як «навіщо потрібно», але в риторичному питанні воно зазвичай використовується, як «не має потреби». Часто у кінці питання вживається частка 呢. 何苦 має схоже значення до 何必……呢, але виражає щось небажане, катастрофічне. Наприклад:

这种小问题, 何必花钱请人修? 我自己来修!

Це така дріб'язкова проблема, навіщо когось наймати для ремонту? Я сам полагоджу!

他是小孩子，不懂事，何苦为了他生这么大的气呢？

Він ще дитя, не дорослий, навіщо на ньому так зриватись?

Інколи 何必 може використовуватись, як окремий вираз, в такому випадку використання 呢 є обов'язковим:

为了一点小钱去跟一个摊贩吵，何必呢？

Сперечатися з вуличним торговцем за таку малу суму, навіщо?

(Teng, 2016, с.301-302)

能……吗. Ця конструкція використовується, коли ми хочем привернути увагу до нереалістичності чиїхось задумів чи очікувань:

你起得这么晚，能不迟到吗？ 你 встаєш так пізно, як ти можеш не запізнитись?

什么. Використання 什么 в риторичному питанні є ознакою доволі грубої поведінки.

Ось кілька прикладів його використання.

- 1) Прикметник + 什么. Використовують для прояву незгоди з вищесказаним. Прикметник, що вживається, має бути вже використаним за контекстом перед цим.

李太太：恭喜你，女儿嫁了一个这么好的丈夫！

王太太：好什么？连大学都没有毕业。

Пані Лі: Вітаю вас, ваша дочка вийшла за такого хорошо чоловіка!

Пані Ван: Що з того хорошо? Він навіть університет не закінчив.
- 2) Дієслово + 什么 – «не має потреби». Використовуються для наказового способу, щоб щось заборонити робити. Є доволі грубим висловом.

-车站就在前面，咱们去坐公共汽车！

-走路五分钟就到了，坐什么公共汽车？

-Автобусна зупинка прямо перед нами, пішли сядемо на автобус!

5 хвилин пройти і вже на місці, «нахіба» тобі сідати в автобус?

3) 关你什么事 – «не твоя справа?»

姐姐: 别跟小王交往, 他配不上你!

妹妹: 我跟谁交往, 关你什么事?

Старша сестра: Не зустрічайся з Сяо Ванем, він тобі не підходить!

Молодша: Яка тобі справа з ким я зустрічаюсь?

4) 有什么好……吗? - «а що тут хорошого?»

李太太: 你儿子马上就要毕业了, 你现在一定很高兴吧!

丁太太: 唉, 有什么好高兴的! 工作还没有找到呢!

Пані Лі: Ваш син незабаром випуститься, ви зараз точно дуже зрадієте!

Пані Тін: Ай, за що там радіти! Ще досі роботи не знайшов!

(Teng, 2016, с.303-305)

2.2. Функціональні особливості риторичного питання в китайській мові

Риторичні питання в китайській мові мають кілька функціональних особливостей, які відрізняють їх від звичайних питальних конструкцій. Вони не призначені для отримання інформації, а використовуються для вираження емоцій, підсилення стверджень або заперечень, привертання уваги, а також створення стилістичних ефектів. Розглянемо ці функції докладніше.

Емфатична функція

Риторичні питання часто використовуються для підкреслення або підсилення певної думки або емоції. Вони дозволяють мовцю виразити впевненість у своїх словах або підкреслити важливість висловленої думки. Наприклад:

这不是很明显吗? – Хіба це не очевидно?

Заперечна функція

Риторичні питання можуть слугувати засобом вираження заперечення. Використання питальної форми з метою заперечення надає висловлюванню більшої виразності:

难道我会不知道吗? – Хіба я можу не знати?

Стилістична функція

Риторичні питання часто використовуються в літературі та публіцистиці для створення певного стилістичного ефекту. Вони можуть робити текст більш жвавим і виразним:

谁能否认太阳的光辉呢？ – Хто може заперечити сяйво сонця?

Функція привертання уваги

Риторичні питання можуть використовуватися для привертання уваги співрозмовника або аудиторії. Вони стимулюють слухача замислитися над сказаним і залучають його до розмови:

你难道没看见吗？ – Хіба ти не бачив?

Експресивна функція

Риторичні питання можуть служити засобом вираження емоцій, таких як здивування, обурення, іронія або сарказм. Вони допомагають передати емоційний стан мовця:

这就是你所说的公平吗？ – Це те, що ти називаєш справедливістю?

Функція узагальнення

Риторичні питання можуть використовуватися для узагальнення висловленої думки або підведення підсумків. Вони дозволяють мовцю зробити акцент на основній ідеї:

我们还能做些什么呢？ – Що ще ми можемо зробити?

Таким чином, риторичні питання в китайській мові мають багатий спектр функцій, які надають мовленню виразності та емоційного забарвлення. Вони є потужним засобом комунікації, який дозволяє мовцю ефективно передавати свої думки та почуття.

Висновки до другого розділу

У цьому розділі нашої роботи ми детально описали 5 типів риторичного запитання в китайській мові. Розподіливши їх за будовою та навели приклади їх вживання. Вони є наступними:

- утворене зі звичайного питання, яке набуває риторичності в конкретній ситуації
- риторичне питання, де питання у основі питання стоїть стверджувальне або заперечне твердження

- риторичне питання побудоване на основі альтернативного питання за схемою «твердження-заперечення»
- риторичне питання утворене за допомогою вставної конструкції 不是。 . . . . 吗
- риторичне питання утворене за допомогою вставних конструкцій (可不是 吗 , 何必/何苦, 难道。 . . 吗 , 怎么 , 什么) та питальних займенників або прийменників.

Також ми виокремили основні функції риторичного питання у сучасній китайській мові. Ось що ми отримали. В китайській мові риторичне питання наділене емпатичною, заперечною, стилістичною, експресивною функціями, функціями узагальнення та привернення уваги.

ВИСНОВКИ

Риторичне питання довгий час було лише предметом дослідження риторики. Впродовж розвитку наукової думки, розвивався і концепт риторичного питання. Відомі античні філософи та оратори, як Цицерон, Скорат, Квінтіліан досліджували його в площині риторики та керування ритором публіки. У середньовічну добу богослови тих часів обрамляли риторичне запитання в рамки релігійних текстів, вивчали його вплив на красномовство, глибокий сенс текстів, де вони використовувались. У нову та новітні добу лінгвісти почали досліджувати риторичне питання, як елемент граматики, тісно пов'язуючи його з синтаксисом. Впродовж ХХ ст. думки, щодо правильності такого наукового підходу змінювалась кілька разів. Останні дослідження дають нам наступні відомості та характеристики риторичного питання.

Риторичне запитання – це стилістична фігура в формі запитання, яка не потребує відповіді. Вживається для привернення уваги до певного явища, події. Відзначається великим зарядом експресії, тому широко вживається в усіх стилях мовлення. Упродовж цього дослідження було виокремлено основні специфічні характеристики риторичного питання: відсутність потреби у відповіді, емоційний вплив, підкреслення очевидної істини, заклик до роздумів. На основі наукових праць та статей ми змогли дізнатися, що риторичне питання – це об'єкт дослідження мови, що схиляється більше до семантики, а саме семантики речень та мовлення(семантики в менш традиційному значенні), а ніж граматики, прагматики, синтаксису. Хоча воно є тісно пов'язане з цими розділами мовознавства, адже будується за рахунок категорій та конструкцій, які вивчають ці науки.

Результатом нашого дослідження є отримання нових знань щодо специфіки риторичного питання в сучасній китайській мові. Специфіка полягає в тому, що риторичне питання в китайській мові має 5 різновидів за будовою:

- утворене зі звичайного питання, яке набуває риторичності в конкретній ситуації
- риторичне питання, де питання у основі питання стоїть стверджувальне або заперечне твердження
- риторичне питання побудоване на основі альтернативного питання за схемою «твердження-заперечення»
- риторичне питання утворене за допомогою вставної конструкції 不是。 . . . . 吗
- риторичне питання утворене за допомогою вставних конструкцій (可不是 吗 , 何必/何苦, 难道。 . . 吗 , 怎么 , 什么) та питальних займенників або прийменників.

Останній тип риторичного питання має багато розгалужень та варіацій використання. Це зумовлено його переважно розмовною, усною сферою використання. Можемо сказати, що це найбільш молодший за розвитком тип риторичного питання в китайській мові й припустити, що він і надалі буде розвиватися.

Також впродовж нашої роботи, ми дізналися, що у риторичного питання в сучасній китайській мові є ряд функціональних особливостей. А саме: емпатична, стилістична, експресивна функція, функції привернення уваги, узагальнення та заперечення.

论文摘要

这篇课程论文致力于研究汉语中反问句的结构和功能特征。反问句是一种不需要回答的问句形式的修辞手法。它用于引起对某种现象或事件的关注。反问句具有强烈的表达力，因此在各种语体中广泛使用。汉语在表达力和艺术表达手法上非常丰富和细腻。因此，研究汉语中的反问句，作为一种修辞手法，可以扩展对汉语的掌握和运用能力。本研究的课题具有重要意义，因为它关注汉语中反问句的研究。研究课题的意义还在于需要研究汉语中不同类型的反问句的具体使用情况。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білодід, І. К. (Ред.). (1977). *Словник української мови: в 11 томах*. Наукова думка.
2. Пономарів, О. Д. (2000). *Стилістика сучасної української мови* (3-тє вид.). Богдан.
3. Сагач, Г. М. (1993). *Риторика*.
4. E. W. (Ethelbert William) Bullinger. (2022). *Figures of Speech Used in the Bible*. Creative Media Partners, LLC.
5. Teng, W.-H. (2016). *Yufa! A practical guide to mandarin chinese grammar*. Taylor & Francis Group.
6. Turturici, A. (2022, 7 березня). *Rhetorical questions in Chinese*. Sapore di Cina. <https://www.saporedicina.com/english/rhetorical-questions-in-chinese/>
7. 丁声树. (1961). *现代汉语语法讲话* (中国语文杂志社, Ред.; 228-ме вид.). 商务印书馆. (Оригінал опубліковано 1952 р.)
8. 关于反问句【论文发表】. (б. д.). Lunwen163.com. <https://www.lunwen163.com/m/view.php?aid=8122>
9. 张志公. (1962). *语法学习讲话* (2-ге вид.). 上海教育出版社. (Оригінал опубліковано 1951 р.)
10. 张静. (1987). *汉语语法问题*. 中国社会科学出版社.
11. 王力. (1985). *中国现代语法*. 商务印书馆. (Оригінал опубліковано 1943 р.)
12. 老爸育儿也疯狂. (б. д.). *思维导图: 反问、设问和反复修辞使用大全, 让孩子作文妙笔生花*. 知乎专栏 - 随心写作, 自由表达 - 知乎. <https://zhuanlan.zhihu.com/p/91641087>
13. 陈望道. (2008). *修辞学发凡*. 复旦大学出版社. (Оригінал опубліковано 1932 р.)